

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A történeti alkotmány és hatása az Alaptörvényre
és a modern alkotmányos intézményekre**

**Kézirat lezárásának dátuma:
2024. 10. 31**

A dolgozat szerzőjeként kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során nem vettem igénybe a mesterséges intelligencia eszközeit.

Tartalom

Rövidítések, ábrák, táblázatok jegyzéke	4
Bevezetés.....	5
I. Fejezet: Mai értelmezésünk szerint mit jelent az Alaptörvényben is hivatkozott történeti alkotmány?	
I.1. A történeti alkotmány definiálása	7
I.2. A történeti és történelmi alkotmány elhatárolása.....	13
I.3. Történeti alkotmány az Alaptörvényben.....	13
I.4. A történeti alkotmány megjelenésének problematikája az Alaptörvényben és a jogalkalmazói gyakorlatban	15
I.5. A történeti alkotmány vívmányainak történelmi köre és a történeti alkotmány határai – rövid jogtörténeti szemle	17
II. Fejezet: Történeti alkotmány a gyakorlatban- Hogyan jelenik meg az Alkotmánybíróság gyakorlatában az R cikk (3) bekezdésben deklarált jogalkalmazói köteleesség?	
II.1. Mit jelent ez a jogalkalmazói köteleesség, és mire terjed ki?	23
II.2. A történeti alkotmány vívmányainak alkalmazása és jelentősége az Alkotmánybíróság gyakorlatában	27
Összegzés	36
Felhasznált irodalom jegyzéke.....	38
Felhasznált joganyagok jegyzéke	39

Rövidítések, ábrák, táblázatok jegyzéke

Rövidítések:

- Abtv. - Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény
- Mötv. - 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- AB- Alkotmánybíróság

Ábrák

- 1. ábra: A történeti alkotmány az R) cikk (3) bekezdés vonatkozásában Varga Zs. András szerint

Táblázatok:

- 1. táblázat: Horváth Attila által nevesített sarkalatos törvények

Bevezetés

2011. április 18-án új fejezet kezdődött hazánk alkotmányos történetében. Az Országgyűlés kétharmados többséggel elfogadta hazánk új alkotmányát, az Alaptörvényt. Az új alkotmányt egy héttel később, húsvéthétfőn írta alá Schmitt Pál köztársasági elnök, véglegesítve ezzel az új időszámítás kezdetét. Az Alaptörvény végül 2012. január 1-én lépett hatályba, hatálybalépését széleskörű vita, párbeszéd követte a magyar jogtudomány legjelentősebb alakjainak részvételével.

A 2010. nyarán kezdődő alkotmányozó folyamat során nem kisebb feladatra vállalkozott a jogalkotó, mint hogy egy időtálló, következetes, modern, ám mégis kultúránknak és történelmi hagyományainknak megfelelő joganyagot állítson a magyar jogforrási hierarchia élére. Nem titkolt célja volt továbbá a jogalkotónak, hogy olyan alkotmányt alkosson, melynek hatálya alatt az egész magyarság egyesülhet, és mely méltó mérföldkő lehet Magyarország több, mint ezeréves történelmének útján. Az imént említett céljainak elérését a jogalkotó több, rendkívül kreatív, néhány esetben igencsak formabontó megoldással kívánta biztosítani.

Az ilyen megoldások közé sorolhatjuk, ahogy a jogalkotó beemelte hazánk történeti alkotmányát és annak vívmányait az új, kartális alkotmányba. A történeti alkotmány vívmányainak tiszteletben tartását az Alaptörvény először a Nemzeti hitvallásban említi.² Fontos megjegyezni, hogy a történeti alkotmány vívmányainak Alaptörvénybe iktatását nem tekinthetjük csupán egy jelképes gesztusnak, tiszteletnyilvánításnak a jogalkotó részéről, hanem az R cikk (3) bekezdésben már önállóan is nevesített, a joggyakorlatban is mérvadó jogalkalmazói kötelezettségként kell felfognunk.³ A téma aktualitását és problematikáját is éppen ez a kötelezettség adja. A jogalkalmazónak, különösen az Alkotmánybíróságnak döntéseiben, végzéseiben, határozataiban figyelembe kell vennie a történeti alkotmány vívmányait, feladata azonban nem csupán erre korlátozódik. Meg kell határozniuk ugyanis a vívmányok körét, eredetét és alkalmazhatóságuknak kereteit, korlátait is. A jogalkotó ugyanis nem vállalkozott arra, hogy a történeti alkotmány vívmányait külön nevesítse, felsorolja, illetve az azokra való hivatkozás részletes szabályait meghatározza, ezeket teljes egészében az Alkotmánybíróság és a jogalkalmazás gyakorlatára bízta. Fontos ugyanis, hogy a gyakorlatban jogi fejlődéstörténetünk ékes darabjait, eredményeit következetesen és a mai viszonyoknak

² „Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét”

³ „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni”

megfelelő módon alkalmazzuk, örökítsük tovább, és ne napjainkban már hatálytalan, elavult törvények, törvénycikkek, szövegének önkényes értelmezésével, darabokra szedésével igyekezzünk egy adott jogesettel kapcsolatos álláspontunkat görcsösen indokolni. Az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezése Magyarország alkotmányos szervei közül az Alkotmánybíróság hatásköre alá esik⁴, (pontosabban az értelmezést végző alanyok közül az Alkotmánybíróság értelmezésének van jogi kötőereje), ezért az értelmezés során felhasználható vívmányok eseti meghatározását is praktikusán az Alkotmánybíróság végzi⁵.

Ennek megfelelően dolgozatomban elsősorban az Alkotmánybíróság gyakorlatából merítkezve igyekeztem a terjedelmi korlátokat figyelembe véve a lehető legátfogóbb képet adni a történeti alkotmány vívmányainak gyakorlati jelentőségéről.

Nagyon érdekesnek és összetettnak tartom a témát, hiszen megjelennek benne a történeti alkotmány fogalmi és tartalmi kérdései mellett olyan kérdések is mint például a jogfolytonosság.

Nem mentes a téma és elsősorban az azt körülvevő vita a politikai jellegtől sem, dolgozatomban azonban bármiféle ilyen tartalmú és jellegű megnyilvánulástól tartózkodni kívánok. A kutatás és szövegezés során is igyekeztem mindig tárgyilagosnak, objektívnak maradni, és csupán kész tényekre, valamint saját következtetéseimre alapozva egy színvonalas és valóban tudományos jellegű művet alkotni.

Abban a szerencsés helyzetben voltam kutatásom során, hogy a témámmal kapcsolatos források köre szinte kimeríthetetlen volt. A jogalkalmazói határozatok, végzések, ítéletek mellett számos neves szerző foglalt állást a történeti alkotmány vívmányaival kapcsolatban. A dolgozat megírása során a rendelkezésre álló források minél szélesebb körű bemutatására törekedtem.

Külön kiemelőnek tartom, hogy írásom elsősorban alkotmányjogi, és nem jogtörténeti irányból kívánja bemutatni a történeti alkotmány vívmányait, és szerepüket a joggyakorlatban és a jogfolytonosságban. A jogtörténeti megközelítés dolgozatomban így csak a történeti alkotmány értelmezéséhez szükséges definíciókra és törvénycikkekre szorítkozik.

⁴ Alaptörvény 24 cikk (2) bekezdés; 2011. évi CLI. törvény az Alkotmánybíróságról (38§ (1) bekezdés

⁵ 33/2012(VII. 17) AB határozat a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességéről IV.

I. A történeti alkotmány fogalma és megjelenése az Alaptörvényben

I.1. A történeti alkotmány definiálása

A történeti alkotmány és vívmányainak értelmezéséhez nagyon körültekintőnek kell lennünk a fogalomalkotással. Ahhoz, hogy megértsük azt, ahogyan a jogalkotó az élő jog részévé tette a történeti alkotmány vívmányait, olyan fogalmat kell alkotnunk, amely történelmi, alkotmányjogi, jogi-rendszertani, valamint dogmatikai és nyelvtani szempontoknak egyaránt megfeleltethető.

Ahhoz, hogy ezt meg tudjuk tenni, véleményem szerint először is az alkotmány fogalmából kell kiindulnunk. A Magyar Etimológiai Szótár meghatározása⁶ szerint többjelentésű szóról beszélhetünk, a számunkra fontos és jogilag releváns jelentésre a szótár az „egy állam alaptörvénye” kifejezést használja, és a hétköznapi, szűkebb értelemnek ez a definíció nagyjából meg is feleltethető. Ha azonban tágabb értelemben és mélyebben akarjuk láttatni a fogalom mögött rejlő jelentést, nem elég a szótár által használt jelentést alapul venni.

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának docense, Kiss Barnabás „Az alkotmány, illetve az alaptörvény fogalma és viszonyának alakulása a magyar közjog történetében” című 2020-ban megjelent cikkében rendkívül részletes és precíz képet ad a fogalomhoz kapcsolt jelentés történelmi változásairól, fejlődéséről a kezdetektől egészen az Alaptörvényig. A terjedelmi korlátok miatt dolgozatomban nem kívánok valamennyi történelmi alkotmányfogalomra kitérni, hanem alapvetően a modern demokratikus alkotmányosság- és alkotmányfogalomból kiindulva szándékozom a történeti alkotmány fogalmát meghatározni. Ahhoz, hogy ez lehetséges legyen, el kell határolnunk egymástól az „alkotmányosság”, „alkotmányjog” és „alkotmány” fogalmakat.⁷

Viszonylag egyszerű dolgunk van akkor, amikor az „alkotmányosság” és „alkotmányjog” fogalmakat kívánjuk meghatározni. Alkotmányosság alatt szűkebb értelemben az alkotmány tényleges gyakorlati érvényesülését érthetjük. Akkor beszélhetünk alkotmányosságról, ha a ténylegesen megvalósuló rend megfelel az alkotmányban felállított normáknak, alapelveknek. Az alkotmányosság tehát egyszerre jelenti az alkotmányos szabályok érvényesülésének követelményét és az alkotmányban előírt, valamint a tényleges rend közötti eltérés fokát. A három fentebb említett fogalom közül talán az alkotmányjog jelentése a legegyszerűbb.

⁶ ” alkotmány – ‘alkotás, mű’; ‘szerkezet, ember alkotta tárgy, építmény’: rozoga alkotmány; ‘egy állam alaptörvénye’. Származékai: alkotmányos, alkotmányoz, alkotmányozó, alkotmányozás.”

⁷ Kocsis M. – Tilk P. – Petrétei J.: Alkotmánytani alapok - Kodifikátor Alapítvány, Pécs 2015.

Leegyszerűsítve alkotmányjog alatt a jogrendszer egyik nagy jogágát értjük. Aszerint, hogy milyen jogforrásokat sorolunk be az alkotmányjog, mint jogág alá, megkülönböztetünk formális értelemben vett alkotmányjogi normákat és materiális értelemben vett alkotmányjogi normákat. Formális értelemben vett alkotmányjog körébe azok a rendelkezések sorolhatók, amelyek az alkotmányozás formális eljárása során jöttek létre, és amelyek az elfogadott alkotmány tartalmát képezik. Materiális értelemben felfogott alkotmányjog azokat a jogi normákat fogja át, amelyek tárgyuk szerint alkotmányjogi karakterük van. Ezek azok a jogszabályok, amelyek részletezik, kibontják az alaptörvényben foglaltakat.⁸

Az alkotmány fogalom pontos meghatározása viszont már nehézkes, mert egyrésztől funkciója az idők során számos változáson ment keresztül, másrésztől a fogalom tartalma is többféle megközelítésből vizsgálható. Általános értelemben az alkotmány valamely tartós emberi közösségi alakzatnak az állapotát, felépítettségét, rendezettségét, illetőleg szabályozottságát jelenti. Jogi értelemben az alkotmány jogi normák összessége, ami az államilag szervezett társadalom jogi alaprendjét szabályozza. A normatív alkotmányfogalom szerint az alkotmány olyan alaptörvény, amely a jogrendszer csúcsán áll és a társadalmi együttélés alapkonszenzusát fekteti le, és ennek alapján

- a) a benne meghatározottak szerint személyi hatálya alá eső minden egyénre nézve kötelező,
- b) meghatározza és tartalmazza az állami társadalmi rend alapvető tételeit és vezető elveit,
- c) szabályozza a keletkező társadalmi konfliktusok feloldásának eljárását,
- d) megállapítja az állam szervezeti felépítését és működését, az állami feladatokat és funkciókat, a hatalomgyakorlás rendjét és korlátozza az államhatalmat,
- e) rögzíti és szabályozza az egyénnek az államban elfoglalt helyét, meghatározza alapvető jogait és kötelezettségeit,
- f) megalkotja a jogrend alapját és szabályozza ennek főbb vonásait.

Látható, hogy a normatív alkotmányfogalom határozza meg legpontosabban a fogalom jelentését, így a későbbiekben az Alaptörvény, illetve a történeti alkotmány vizsgálatakor ezt kívánom használni. A normatív alkotmányfogalomból kiindulva választ kaphatunk az Alaptörvényt övező kérdésekre és választ adhatunk az ugyancsak az Alaptörvényt ért kritikákra. Egyik ilyen heves kritika volt az Alaptörvénnyel kapcsolatban az, hogy széttöredezi

⁸ Kocsis M. – Tilk P. – Petrétai J.: *Alkotmánytani alapok - Kodifikátor Alapítvány, Pécs 2015.*

az alkotmányfogalmat. Érdekes, hogy ez a kritika éppen annak az egyik állításából eredeztethető, aki az új alkotmány megalkotásában oroszánrészt vállalt. Szájer József Ablonczy Bálint *Az alkotmány nyomában – Beszélgetések Szájer Józseffel és Gulyás Gergellyel* című interjúkötetében a következőképpen fogalmaz: „*Még egy utolsó gondolat, amely a formai szétbontáson túl fontos, ez az „alaptörvény vagy alkotmány” kérdése. Az alkotmány szélesebb értelemben fogalmazza meg egy ország jogrendjének különböző szabályait, amelybe nemcsak a tételes jogszabályok, hanem az értelmezési elvek és maga a jogi hagyomány is benne foglaltatik. Az alaptörvény e koncepció szerint egy egységes dokumentum, amely a jogrendszer élén áll. Az alkotmány magában foglalja a sarkalatos törvényeket, a történeti alkotmányt, a hagyomány különböző elveit, az értelmezési elveket*”⁹. Kiss Barnabás szerint Szájer József az interjúban tévesen határozza meg az alkotmány fogalmát, mint írja: „*Az alkotmány fogalma valóban igen szélesre sikerült. Az első mondatban valójában a jogrendszeréről, a másodikban pedig az alkotmányjogról lehet szó. Arról már nem is beszélve, hogy miként értelmezhetők jogforrási szempontból a „hagyomány különböző elvei.*”¹⁰ Ez alapján tehát egy fogalmi tévedésen, elszóláson alapulhat az Alaptörvényt ért egyik legerősebb kritika.

Véleményem szerint azonban az a vád, hogy az Alaptörvény széttöredezett alkotmányt hozott létre, alaptalan. Ha sorba vesszük azokat a szempontokat, amelyeknek a normatív alkotmányfogalom szerint bármely alkotmánynak meg kell felelni, képet kaphatunk az Alaptörvény alkotmányos mivoltáról. A definíció bevezető mondata szerint „az alkotmány olyan alaptörvény, amely a jogrendszer csúcsán áll és a társadalmi együttélés alapkonszenzusát fekteti le”. Ezt maga az Alaptörvény ki is jelenti az Alapvetés R cikkének (1) bekezdésében: „Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.” Tekintve, hogy az Alaptörvényt az Országgyűlés, mint legfőbb jogalkotó hatalom hatáskörében jogszerűen elfogadta, és jogszerűen kihirdetésre került, nem vitatkozhatunk azzal, hogy a definíció bevezető mondata által támasztott feltételnek az Alaptörvény megfelel. A normatív alkotmányfogalomban a bevezető mondatot követő első feltétel szerint bármely alkotmány „a benne meghatározottak szerint személyi hatálya alá eső minden egyénre nézve kötelező” kell legyen. Az Alaptörvény ezt az R cikk (2) bekezdésében deklarálja, így ezen szempontnak szintén megfelel. A következő

⁹ Ablonczy Bálint: *Az alkotmány nyomában ...* - Metropolis Media Group 2011.

¹⁰ KISS BARNABÁS : *Az alkotmány, illetve az alaptörvény fogalma és viszonyának alakulása a magyar közjog történetében*

fogalmi feltétel szerint az alkotmánynak meg kell határoznia és tartalmaznia kell az állami társadalmi rend alapvető tételeit és vezető elveit. Ez a feltétel szélesebb körű értelmezést igényel, de azt hiszem, az Alaptörvény az Alapvetés A)- H) cikkeiben ennek is eleget tesz. Szintén bármely alkotmánnyal szemben támasztott fogalmi feltétel, hogy határozza meg a keletkező társadalmi konfliktusok feloldásának eljárását. Ezt én személy szerint összevonnám azzal a másikkal, fentebb ugyancsak nevesített feltétellel, miszerint az alkotmánynak meg kell alkotnia a jogrend alapját és szabályoznia kell ennek főbb vonásait. Nyilvánvalóan, az Alaptörvény, mint egységes dokumentum nem képes az élet minden területére kiterjedően valamennyi esetlegesen felmerülhető társadalmi konfliktust egyenként feloldani, azonban azzal, hogy meghatározza, hogy mik minősülnek jogszabálynak és ezáltal mely jogforrásokban található az egyes társadalmi viszonyokat egyenként is szabályozó normák, egy olyan keretet, jogi struktúrát teremt, mely biztosítja a teljes jogbiztonságot. Nem széttöredezi tehát az alkotmányfogalmat azzal, hogy a sarkalatos törvényeket definiálja, és bizonyos kérdéseket a szabályozásuk alá helyez¹¹, valamint a történeti alkotmány vívmányait is magában foglalja, hanem a gyakorlat szempontjából kedvező és praktikus megoldásokkal igyekszik minél kevesebb joghézagot hagyni.

A normatív alkotmányfogalom szerint az alkotmány ezen felül kötelező jelleggel: „megállapítja az állam szervezeti felépítését és működését, az állami feladatokat és funkciókat, a hatalomgyakorlás rendjét és korlátozza az államhatalmat, rögzíti és szabályozza az egyénnek az államban elfoglalt helyét, meghatározza alapvető jogait és kötelezettségeit”. Ezeknek a feltételeknek az Alaptörvény a „Szabadság és felelősség”, illetve az Állam című részekben maximálisan eleget tesz.

Láthatjuk tehát, hogy a normatív alkotmányfogalom valamennyi fogalmi elemének megfelel az Alaptörvény, betöltve ezzel minden funkcióját. Ha ehhez hozzávesszük azt a tényt, hogy az Alaptörvényt a jogalkotó hatalommal jogszerűen felruházott Országgyűlés jogszerűen

¹¹ Fontos megjegyezni, hogy a sarkalatos törvények maguk egyenként nem részei az Alaptörvénynek, csak mint fogalom és jogforrás kerülnek meghatározásra, joghatásukat azonban önállóan fejtik ki azzal a kikötéssel, hogy nem lehetnek ellentétesek az Alaptörvénnyel. Ezen a véleményen van Trócsányi László is, aki a Molnár Benedek, Németh Márton és Tóth Péter által szerkesztett „Mérlegen az Alaptörvény-Interjúkötet hazánk új alkotmányáról” című, egyébként kiváló interjúkötetben a következőképpen fogalmaz: „Az Alaptörvény nem hozott létre széttöredezett alkotmányt. A sarkalatos törvények nem részei az Alaptörvénynek, az Alkotmánybíróság ezáltal jogosult a sarkalatos törvények alkotmányosságát vizsgálni, így a széttöredezett alkotmányfogalom léte a sarkalatos törvények kapcsán fogalmilag kizárt.”

fogadta el, hirdette ki, semmi kétségünk nem lehet afelől, hogy az Alaptörvény a szó legszorosabb értelmében vett alkotmány. Alaptalan tehát az alkotmányfogalom lerontásáról szóló kritika.

Felvetődik viszont a kérdés, hogy akkor honnan eredeztethető az „Alaptörvény” elnevezés, és miért nem a szokványos „Alkotmány” kifejezés a használatos. Bár az Alaptörvény a Nemzeti Hitvallásban és az Alapvetés több cikkében is igyekezett magát definiálni¹², konkrét választ a névválasztásra szövegéből nem kapunk. A választ tehát minden bizonnyal legegyszerűbben a jogalkotói kommunikációban elmélyedve találhatjuk meg. A korábban már hivatkozott, Ablonczy Bálint által jegyzett interjúkötetben Szájer József meg is magyarázza az ezzel kapcsolatos jogalkotói álláspontot: *„A lényeg, hogy az alkotmány fogalma az alaptörvényénél jóval szélesebb, és ezért született az a döntés, hogy alaptörvénynek nevezzük az új dokumentumot. Ezáltal nem élünk vissza az alkotmány szó történelmi fogalmával, amiről mi úgy vélelmezzük, hogy a 1949. évi XX. törvény visszaélt. (Valójában a tartalmi elemek, a demokrácia elvének hiánya miatt az 1949. évi XX. törvény bitorolta az „alkotmány” nevet.)”* Látható tehát, hogy a névválasztás sokkal inkább politikai és ideológiai célokat szolgál, mintsem gyakorlatiakat, azonban dolgozatom címadó témájával kapcsolatban fontos relevanciája van. Mint fentebb már említettem, véleményem szerint a történeti alkotmány és vívmányai értelmezéséhez az alkotmány fogalmából kell kiindulni. Azzal tehát, hogy a jogalkotó az új kartális alkotmány elnevezését abból a célból megmásította, hogy ne éljen vissza az alkotmány szó történelmi fogalmával, képet kaphatunk arról, hogy miként is értelmezi a jogalkotó a történeti alkotmányt és vívmányainak körét. Ez azért is fontos, mert a jogtudomány egyáltalán nem egységes már a történeti alkotmány fogalmának meghatározásában sem, abban pedig főleg nem, hogy mi és mely esetben tekinthető vívmánynak. A magyar jogtudomány kezdetétől fogva számos szerző tett kísérletet a történeti alkotmány definiálására.

¹² Nemzeti Hitvallás: *„Alaptörvényünk jogrendünk alapja, szövetség a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között. Élő keret, amely kifejezi a nemzet akaratát, azt a formát, amelyben élni szeretnénk”*

Alapvetés R) cikk (1): *„Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.”*

Alapvetés T) cikk (1): *„Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg.”*

Szakály Zsuzsa „A történeti alkotmány és az alkotmányos identitás az Alaptörvény tükrében” címet viselő cikkében számos kiváló szerző fogalmi elképzelését a történeti alkotmánnyal kapcsolatban megjeleníti¹³.

Ilyen szerzők voltak például Ferdinandy Géza és Nagy Ernő. Ferdinandy Géza szerint a magyar alkotmány már önmagában teljes mértékben történeti alkotmány, és egy nagyon hosszú fejlődéstörténet eredménye, ahogy fogalmaz: *„Ez magyarázza meg a magyar alkotmány jogforrásainak sokféleségét, az egyes jogelvei értelmezése körül felmerült ellentétek nagy számát, de egyuttal az adja meg a magyar alkotmányjog tudományos tárgyalásának nagy fontosságát és érdekességét, egyuttal ez biztosította fennmaradását és fejlesztette ki a nemzetnek alkotmánya védelmében rendkívüli szívésségát.”*¹⁴

Nagy Ernő meghatározása szerint: *„Történeti alkotmányoknak nevezzük azokat az alkotmányokat, melyeknek alapja messze a múltba, vagy éppen az állam keletkezésére vezethet vissza. (...) De másrészt a történeti alkotmánynak nagy előnye, hogy a nemzet életével szorosan összeforrott. Ezer éves alkotmány átmegy a nép erzületébe, szokásaiba, erkölcsébe, gondolkozásába, úgy, hogy végre az állami életet másképp elképzelni is alig tudja; s mindez fennállását sokkal jobban biztosítja, mint bármiféle alkotmányos garancia.”*¹⁵

Horváth Attila definíciója szerint a *„történeti alkotmány ugyanis a történelmi fejlődés különböző időszakaiban alkotott törvényeket és a hosszú századok alatt szervesült szokásjogi szabályokat foglalja magában.”*¹⁶

¹³ Szakály Zsuzsa *A történeti alkotmány és az alkotmányos identitás az Alaptörvény tükrében* - PRO PUBLICO BONO: 2015_2 24-38 oldal

¹⁴ Szakály Zsuzsa: i.m. 24-38 oldal

¹⁵ Szakály Zsuzsa: i.m. 24-38 oldal

¹⁶ Barna Attila – Horváth Attila – Máthé Gábor – Tóth Zoltán József: *MAGYAR ÁLLAMÉSZ JOGTÖRTÉNET*

I.2. A történeti és történelmi alkotmány elhatárolása

Véleményem szerint el kell választanunk egymástól a történeti alkotmány és történelmi alkotmány fogalmakat, amennyiben a történeti alkotmány fogalmat pontosan akarjuk értelmezni. Sokszor ugyanis tévesen megfeleltetjük egymásnak a két fogalmat, mely még tovább nehezíti az amúgy sem egyszerű értelmezést. A történelmi alkotmány mint fogalom ugyanis valójában egy-egy konkrét jogforrást jelenthet, mely egy adott ország, állam, nemzet, vagy egyéb szervezett emberi közösség történelmének egy adott pontján, pillanatában a legmagasabb szintű jogforrás volt. Ezzel szemben a történeti alkotmány nem egy vagy több konkrét jogszabályt, jogszabálycsoportot hivatott meghatározni, hanem élő keret és kapcsolat kíván lenni a múlt és a jelen között.

A történeti alkotmány lényege elsősorban azokban az értékekben, alapelvekben áll, amelyek ezeréves történelmi fejlődésünk során keletkeztek, amelyekre napjaink jogalkotásában és jogalkalmazásában is bátran támaszkodhatunk és amelyek alkotmányos és jogi fejlődésünk építőkövei voltak.

A történeti alkotmány értelmezése során tehát nem az azt alkotó konkrét törvényekre, törvénycikkekre kell helyezni a hangsúlyt, hanem az azokban megtalálható időtálló alkotmányos értékekre, az úgynevezett vívmányokra. Az Alaptörvény is ezt az értelmezést követi.

I.3. Történeti alkotmány az Alaptörvényben

Az Alaptörvényben először a Nemzeti Hitvallásban találkozhatunk a történeti alkotmánnyal, és egyben a vívmányokkal is¹⁷.

Ezt követően az Alapvetés R cikkének (3) bekezdésében esik szó a történeti alkotmány vívmányairól, és ez a bekezdés egyben egy nagyon speciális jogalkalmazói feladatot is alapít¹⁸. Az Alapvetés R cikkének (3) bekezdése ugyanis előírja, az Alaptörvény értelmezése során nem lehet figyelmen kívül hagyni a történeti alkotmány vívmányait. Vörös Imre így fogalmaz ezzel kapcsolatban akadémiai székfoglalójában: *„Annak elismerése mellett, hogy a jogszabályi rendelkezés megfogalmazható alapelvként is, ez a szabály – figyelemmel az alapelvnek arra a sajátosságára, hogy valamely jogterület vagy jogág általánosan megfogalmazott, annak*

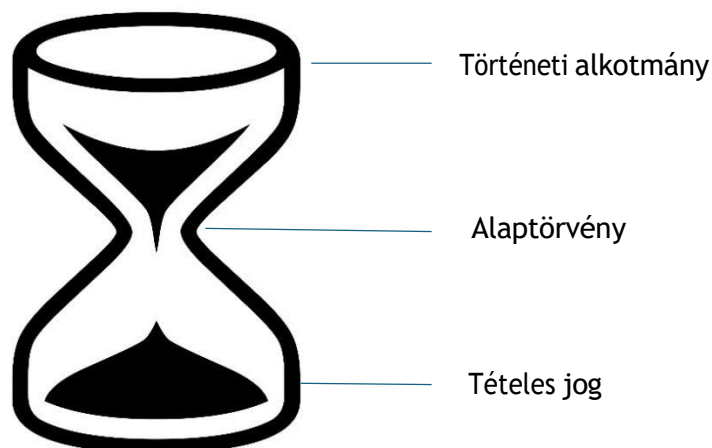
¹⁷ Nemzeti Hitvallás: *„Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét”.*

¹⁸ R) cikk (3) bekezdés: *„Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.”*

egészét átható szemléletmódját határozza meg, semmint konkrét kötelezettséget (lásd pl. a jóhiszeműség és tisztesség elvét a polgári jogban) – kifejezetten konkrét kötelezettséget, mégpedig a jogalkalmazónak címzett jogszabályértelmezési kötelezettséget ír elő. Megítélésem szerint a szabály minősítése szempontjából ennek van jelentősége, és nem annak, hogy szabályról vagy alapelvről van-e szó.”¹⁹

Varga Zs. András pedig így fogalmaz az Alaptörvény és a történeti alkotmány kapcsolatáról: „Ha modellezni akarjuk, az R) cikk (3) bekezdése folytán az Alaptörvény olyan, mint egy homokóra: alul van a tételes jog, annak csúcán (a homokóra dereka) az Alaptörvény, felül pedig a történeti alkotmány, amely az Alaptörvényen keresztül épül be (újra) a tételes jogba. Kétségtelen persze, hogy az így felfogott történeti alkotmánynak része az elmúlt huszonnégy év jogfejlődése, így az ideiglenes Alkotmány és annak vívmányai is.”²⁰

Varga Zs. András szerint tehát a történeti alkotmány részét képezi az 1989-es ideiglenes alkotmány is, és a történeti alkotmány az Alaptörvényen keresztül tényleges és valódi hatást gyakorol a modern jogalkalmazásra. Véleményem szerint ezen értelmezés rendkívül szemléletes.

1.Ábra: A történeti alkotmány az R) cikk (3) bekezdés vonatkozásában Varga Zs. András szerint

Ahogy tehát a fentebb említett két szerző értelmezéséből kiderül, a történeti alkotmány vívmányainak megjelenése az Alaptörvényben nem csupán formalitás, hanem valódi gyakorlati relevanciával bír. Az R) cikk (3) bekezdés ugyanis kötelezővé teszi a jogalkalmazó számára,

¹⁹ Vörös Imre: A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN -9. oldal

²⁰ Szakcikk Adatbázis: Varga Zs. András: Történeti alkotmányunk vívmányai az Alaptörvény kógens rendelkezésében (IAS, 2016/4., 83-89. o.)

hogyan az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezésekor figyelembe vegye a történeti alkotmány vívmányait.

I.4. A történeti alkotmány megjelenésének problematikája az Alaptörvényben és a jogalkalmazói gyakorlatban

Az R) cikk (3) bekezdés a következőképpen fogalmaz: „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.” Ahhoz, hogy megértsük a jogalkotó szándékát az R) cikk (3) bekezdéssel kapcsolatban, kezdésképpen vizsgálunk kell, melyik alkotmányos szerv jogosult az Alaptörvény értelmezésére. Az Alaptörvény 24. cikke szerint: „(1) Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve.

(2) Az Alkotmánybíróság

a) az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket;

b) bírói kezdeményezésre soron kívül, de legkésőbb kilencven napon belül felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;

c) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;

d) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját;”

A jogalkotó tehát az Alkotmánybíróság hatáskörébe rendeli az Alaptörvény értelmezésével kapcsolatos legfontosabb feladatokat. Megfogalmazza továbbá, hogy az Alkotmánybíróság hatáskörének, szervezetének, működésének részletes szabályait sarkalatos törvényben kívánja meghatározni. (Alaptörvény 24. cikk (9) bekezdés). Ennek megfelelően alkotta meg és fogadta el az Országgyűlés az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvényt (a továbbiakban: Abtv.).

Az Abtv. meghatározza az Alkotmánybíróság illetve tagjainak jogállását, nevesíti az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó eljárásokat és jogkövetkezményeket, rendelkezik az Alkotmánybíróság működési rendjéről és eljárási szabályairól. Az Abtv. a II. fejezetében az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó eljárások és jogkövetkezmények között rendelkezik az Alaptörvény értelmezéséről, a következőképpen:

„38.§ (1) Az Országgyűlés vagy annak állandó bizottsága, a köztársasági elnök, a Kormány, illetve az alapvető jogok biztosa indítványára az Alkotmánybíróság az Alaptörvény

rendelkezését konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben értelmezi, ha az értelmezés közvetlenül levezethető az Alaptörvényből.

(2) Ha a konkrét alkotmányjogi probléma állami szerv jogállásával, működésével, vagy feladat- és hatáskörével összefüggésben merül fel, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezésének értelmezését az (1) bekezdés alapján akkor végzi, ha az alkotmányjogi probléma az Alaptörvénnyel összhangban történő működést, illetve feladat- és hatáskörgyakorlást ellehetetleníti, illetve az értelmezési bizonytalanság a jogbiztonságot veszélyezteti.”

Az Abtv. 38.§ (1) bekezdése deklarálja, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezését eseti jelleggel, konkrét alkotmányjogi problémákkal összefüggésben végzi. Minden esetben tehát egyedi jelleggel történik az Alkotmánybíróság eljárása során az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezése. Azt a keretrendszert, amelyben az alaptörvényi rendelkezések eseti értelmezését kell végezni, az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése tartalmazza. Ezen keretrendszer részeként teszi kötelezővé a jogalkotó az Alkotmánybíróság számára, hogy az értelmezés során az alaptörvényi rendelkezések célja, illetve a Nemzeti Hitvallásban foglaltak mellett a történeti alkotmányunk vívmányaira is tekintettel legyen. Nem határozza meg azonban a jogalkotó sem az alkalmazandó vívmányok körét, sem azt, hogy hogyan kell ezeket alkalmazni.

Mivel az Alaptörvény értelmezése az Alaptörvény és az Abtv. szerint az Alkotmánybíróság feladata, továbbá az Abtv. 38.§ (1) bekezdése szerint feladatát az Alkotmánybíróság eseti jelleggel, egyedi ügyekben hozott egyedi döntésekkel teljesíti, megállapítható, hogy a történeti alkotmány azon vívmányait, melyekkel összhangban az R) cikk (3) bekezdése szerint az Alaptörvény értelmezését végezni kell is eseti jelleggel, az adott alkotmányjogi problémához igazodóan kell megállapítania az Alkotmánybíróságnak. A jogalkotó tehát nem csak azt a köteletséget támasztja az Alkotmánybíróság elé, hogy vegye figyelembe a történeti alkotmány vívmányait az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezésekor, hanem a vívmányok körének és alkalmazhatóságának megállapítását is esetről esetre az Alkotmánybíróság gyakorlatára bizza. Nyilvánvalóan erre azért van szükség, mert minden egyes egyedi ügyben változó azon vívmányok köre, melyek az adott ügy problematikájával kapcsolatban ténylegesen relevánsak. Az Alkotmánybíróság elé kerülő ügyek sokfélesége lehetetlenné teszi az értelmezés során alkalmazható vívmányok taxatív felsorolását. Nehezíti a gyakorlatban az Alkotmánybíróság feladatát továbbá, hogy a történeti alkotmánnyal kapcsolatban igen nehézkes megállapítani időbeli határokat. Bár a mai alkotmánybíróági gyakorlatban a hangsúly a vívmányokon, és nem az azokat tartalmazó jogforrásokon van, ahhoz

hogy a vívmányok mibenlétét és tartalmát pontosan megérthessük, fontos ismernünk azok eredetét.

1.5 A történeti alkotmány vívmányainak történelmi köre és a történeti alkotmány határai – rövid jogtörténeti szemle

A vívmányokat tartalmazó törvények, törvénycikkek és egyéb jogforrások különböző történelmi időkben keletkeztek. Különböző nézetek születtek arról, hogy mi is lehet az a legkorábbi időpont, amitől kezdve beszélhetünk történeti alkotmányról. Létezik olyan felfogás, mely szerint egészen a Vérszerződésig visszanyúl a történeti alkotmányunk. Egy másik nézet szerint a történeti alkotmány az 1222. évi Aranybullával kezdődik.

Ugyancsak vitatott, hogy hol ér véget a történeti alkotmány és váltja fel azt a kartális alkotmány. Molnár Kálmán így fogalmaz a történeti és kartális alkotmány kapcsolatáról: *„Írott alkotmánya annak az államnak van, amelyben az alkotmánytörténelmi fejlődésének fonala egy adott időpontban megszakad, s az újalkotmány szabályai – a régi szabályokra való tekintet nélkül – egyszerre állítatnak össze, egyszerre jegyeztetnek fel az új alkotmánylevél (charta) fehér lapjára, az eltörölt régi alkotmány tabula rasajára”*

Ezen nézet alapján a történeti alkotmány a kommunista álkormány, az 1949. évi XX. törvény hatályba lépéséig tartott volna, Alaptörvényünk azonban a Nemzeti Hitvallásban ezt sziklaszilárdan elutasítja: *„Nem ismerjük el történeti alkotmányunk idegen megszállások miatt bekövetkezett felfüggesztését. Tagadjuk a magyar nemzet és polgárai ellen a nemzetiszocialista és a kommunista diktatúra uralma alatt elkövetett embertelen bűnök elévülését.*

Nem ismerjük el az 1949. évi kommunista alkotmányt, mert egy zsarnoki uralom alapja volt, ezért kinyilvánítjuk érvénytelenségét.”

Egy másik nézet szerint történeti alkotmányunkba beletartozik az 1989-es ideiglenes alkotmány és a húsvéti alkotmány hatálybalépését megelőző alkotmánybíróági határozatok is.²¹

Végpontról a történeti alkotmánnyal kapcsolatban úgy gondolom, nem beszélhetünk. Az Alaptörvény a tételes jog részévé tette a Nemzeti Hitvallás és az R) cikk (3) bekezdése által. A történeti alkotmány történelmünk egy velünk élő darabja, mely folyamatosan bővül. Nem csupán identitási és nemzetösszetartó tényező, de napjainkban is meghatározó jogforrás. Már a

²¹ Szakcikk Adatbázis: Varga Zs. András: Történeti alkotmányunk vívmányai az Alaptörvény kógens rendelkezésében (IAS, 2016/4., 83-89. o.)

magyar jogtudomány hajnalán foglalkoztatta a jogtudósokat a történeti alkotmány. Az alkotmányként titulált jogforrások vizsgálata már 18.-19. században elkezdődött.

Beöthy Zsigmond Elemi magyar közjog című 1846-os művében már használta a „leges fundamentales” („alaptörvények”) kifejezést. Széchenyi István az „organikus törvények” elnevezést használta, és ezek közé sorolta az 1790/91 évi X.; XII.; és XIX. törvénycikkeket. Az 1827. évi III. törvénycikkben pedig már egyértelműen alkotmányként hivatkoznak az 1790/91 évi X.; XII.; és XIX. törvénycikkekre: *„Azon aggodalom megszüntetése végett, melyet a karok és rendek az alaptörvényeknek a maguk érvényében való megtartására nézve az elmúlt eseményekből, melyeknek hatása különben immár kegyelmesen el van háritva, meritettek, Ő szent felsége teljesen meggyőződván a felől, hogy a király és az ország boldogsága a törvények pontos tiszteletben tartásán és sértetlenségén nyugszik, és hogy ha akár a királynak, akár az ország karainak jogaiból valami elvétetik, a törvényeknek és az ország törvényes rendszerének századok gyakorlata által megszilárdított szerkezete romba dől, kegyesen kijelenteni méltóztatott, hogy az országnak a fölavatási esküvel megerősített alkotmányát minden időben védelmezni és föntartani kiváló gondjai közé sorozza, s azért az 1790/I:X. tc., XII. és XIX. törvénycikkeit mind Ő maga állhatatosan megtartandja, mind mások által megtartatja.*

A mely Ő szent felségének a törvények tiszteletben tartása iránti gyöngéd buzgalmából eredő biztosítást a karok és rendek alattvalói hódolatuk és hálás lelkek érzelmeivel fogadják.”

Használatos volt még a fentiekén kívül a „sarkalatos törvények” elnevezés is. A sarkalatos törvény (leges cardinales) fogalmán akkoriban az olyan törvényeket értették, melyeken az alkotmány „mintegy sarkain fordul” (Pauler Tivadar, Toldy Ferenc, Schwarz Gyula).²² A korszakban tehát a sarkalatos törvény fogalmat megfeleltették az alaptörvény fogalomnak.

Napjainkban az Alaptörvény szerint *„A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”*²³ A kétharmados többséggel elfogadható törvényeket egyébként az 1989-es alkotmány vezette be, és azokat „alkotmányerejű törvény” elnevezéssel illette. Az 1989-es alkotmány 8. §-a szerint az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat csak alkotmányerejű törvény állapíthatott meg.²⁴ Napjainkban a sarkalatos törvények jellemzően az Alaptörvény által szabályozásuk alá helyezett viszonyokat hivatottak

²² Horváth Attila: Az alkotmányozáshoz (ABSZ, 2011/1., 45-57. o.) A magyar történeti alkotmány tradíciói

²³ Alaptörvény T) cikk (4) bekezdés

²⁴ Schmidt Péter: A sarkalatos törvények dilemmája (KJSZ, 2012/4., 72-74. o.)

szabályozni. Sarkalatos törvény határozza meg például a helyi önkormányzatokra vonatkozó szabályokat.²⁵

Visszakanyarodva a sarkalatos törvények történelmi jelentéséhez, Horváth Attila „Az alkotmányozáshoz- A magyar történelmi alkotmány tradíciói” címet viselő cikkében remekül összegyűjti azokat a törvényeket, törvénycikkeket, melyekre sarkalatos törvényként hivatkoztak. Horváth Attila a következőket írja: *„A sarkalatos törvényeket többek között Hajnóczy József, Fényes Elek és Széchenyi István gyűjtötte össze. Idesorolták: a Vérszerződést, az 1222. évi Aranybulla cikkelyeit, a törvénybe iktatott királyi hitlevelek és eskük, a trónöröklést szabályozó törvényeket, vagyis az 1687. évi II. és III., az 1723. évi I., II., III. tc.-eket, kiegészítve az 1791. évi III. tc.-vel, amely a koronázást a trónüresedéstől számítva, 6 hónap alatt megtörténendőnek rendeli. Az ország törvényes önállóságát és függetlenségét, valamint területének épségét biztosítják a már említett királyi hitleveleken és eskün felül az 1715. évi III., 1791. évi XI. Erdély unióját az 1848. évi VII., 1868. évi XLIII. tc.-ek. Horvát-Szlavónországok helyzetét a magyar államban az 1868. évi XXX. tc. Magyarországnak Ausztriához való viszonyát az 1867. évi XII. tc. A törvényhozásról általában és a király jogairól a törvényhozásnál szólnak az 1635. évi XVIII., 1791. XII., XIII., 1848. évi IV. tc.-ek. Az országgyűlésre vonatkoznak az 1608. évi k. u. I., 1687. évi X., 1848. évi V., 1868. évi XXX., 1885. évi VII. tc.-ek. A kormányról az 1608. évi k. e. X., 1741. évi XI., 1792. évi XII., XIV., XVI., XVII., 1848. évi III., 1867. évi XII., 1868. évi XXX. tc.-ek rendelkeznek. A hadügyekről és pénzügyekről az 1504. évi I., 1608. évi k. e. V., 1635. évi LXXXVIII., 1681. évi XII., 1715. évi VIII., 1723. évi XVI., 1741. évi XIV., 1791. évi XIX., 1827. évi III., IV., 1848. évi III., 1867. évi XII., 1868. évi XXX., XL., XLII., 1886. évi XX., 1889. évi VI., 1890. évi V., 1890. évi V. tc.-ek. A bírák függetlenségéről az 1492. évi X., 1566. évi XXV., 1791. évi XII., 1869. évi IV. tc.-ek. A vallásszabadságról az 1608. évi k. e. I., 1647. évi V., 1791. évi XXVI., XXVII., 1848. évi XX., 1868. évi LIII., 1895. évi XLII. tc., 1895. évi XLIII. tc.-ek. A közterhek egyenlő és aránylagos viseléséről az 1848. évi VIII. tc. A sajtószabadságról az 1848. évi XVIII. tc. A tanszabadságról az 1848. évi XIX. tc. A nemzeti színről és az ország címeréről az 1848. évi XX. tc. A nemzetiségi egyenjogúságról az 1868. évi XLIV. tc.*

Erdély sarkalatos törvényeihez az 1691-es Diploma Leopoldium, a három nemzet unióját deklaráló Approbáták I. Rész I. Cím, a Compiláták II. Rész I. Cím, az öröklési rendet meghatározó 1744. évi erdélyi II. és III. tc., valamint az ország sarokjogait tartalmazó 1791.

²⁵ Alaptörvény 31. cikk (3) bekezdés

évi erdélyi III., IV., VI., VIII., X., XI. tc.-ek tartoztak.”²⁶

A hatékonyabb átláthatóság érdekében a Horváth Attila által felsorolt sarkalatos törvények, táblázatban:

Vérszerződés						
1222. évi Aranybulla cikkelyei						
Trónöröklést szabályozó törvények	1687. évi II. törvénycikk	1687. évi III. törvénycikk	1723. évi I. törvénycikk	1723. évi II. törvénycikk	1723. évi III. törvénycikk	1791. évi III. törvénycikk
Az ország törvényes önállóságát és függetlenségét, valamint területének épségét biztosító törvények	Törvénybe iktatott királyi hitlevelek és eskük	1715. évi III. törvénycikk	1791. évi XI. törvénycikk			
Erdély unióját biztosító törvénycikkek	1848. évi VII. törvénycikk	1868. évi XLIII. törvénycikk				
Horvát-Szlavónországok helyzetéről szóló törvények	1868. évi XXX. törvénycikk					
Magyarországnak Ausztriához való viszonyát szabályozó törvények	1867. évi XII. törvénycikk					

²⁶ Horváth Attila: Az alkotmányozáshoz (ABSz, 2011/1., 45-57. o.) A magyar történeti alkotmány tradíciói

A törvényhozásról általában és a király jogairól a törvényhozásnál szóló törvények	1635. évi XVIII. törvénycikk	1791. évi XII. törvénycikk	1791. évi XIII. törvénycikk	1848. évi IV. törvénycikk		
Az országgyűlésre vonatkozó törvények	1608. évi k. u. I. törvénycikk	1687. évi X. törvénycikk	1848. évi V. törvénycikk	1868. évi XXX. törvénycikk	1885. évi VII. törvénycikk	
A kormányról szóló törvények	1608. évi k. e. X. törvénycikk	1741. évi XI. törvénycikk	1792. évi XII., XIV., XVI., XVII. törvénycikkek	1848. évi III. törvénycikk	1867. évi XII. törvénycikk	1868. évi XXX. törvénycikk
A hadügyekről és pénzügyekről szóló törvények	1504. évi I. törvénycikk	1608. évi k. e. V. törvénycikk	1635. évi LXXXVIII. törvénycikk	1681. évi XII. törvénycikk	1715. évi VIII. törvénycikk	1723. évi XVI. törvénycikk
A hadügyekről és pénzügyekről szóló törvények	1741. évi XIV. törvénycikk	1791. évi XIX. törvénycikk	1827. évi III., IV. törvénycikkek	1848. évi III. törvénycikk	1867. évi XII. törvénycikk	1868. évi XXX., XL., XLII. törvénycikkek
A hadügyekről és pénzügyekről szóló törvények	1886. évi XX. törvénycikk	1889. évi VI. törvénycikk	1890. évi V. törvénycikk			
A bírák függetlenségéről szóló törvények:	1492. évi X. törvénycikk	1566. évi XXV. törvénycikk	1791. évi XII. törvénycikk	1869. évi IV. törvénycikk		
A vallásszabadságról szóló törvények	1608. évi k. e. I. törvénycikk	1647. évi V. törvénycikk	1791. évi XXVI., XXVII. törvénycikkek	1848. évi XX. törvénycikk	1868. évi LIII. törvénycikk	1895. évi XLII.; XLIII. törvénycikkek
A közterhek egyenlő és aránylagos viseléséről szóló törvények	1848. évi VIII. törvénycikk					

A sajtószabadságról szóló törvények	1848. évi XVIII. törvénycikk					
A tanszabadságról szóló törvények	1848. évi XIX. törvénycikk					
A nemzeti színről és az ország címeréről szóló törvények	1848. évi XX. törvénycikk					
A nemzetiségi egyenjogúságról szóló törvények	1868. évi XLIV. törvénycikk					
Erdély sarkalatos törvényei	1691-es Diploma Leopoldium	A három nemzet unióját deklaráló Approbáták I. Rész I. Cím	Compiláták II. Rész I. Cím	Az öröklési rendet meghatározó 1744. évi erdélyi II. és III. törvénycikkek	Az ország sarokjogait tartalmazó 1791. évi erdélyi III., IV., VI., VIII., X., XI. törvénycikkek	

1. táblázat: Horváth Attila által nevesített sarkalatos törvények

Látható, hogy a nevesített sarkalatos törvények nagyon széles időintervallumban keletkeztek, a Vérszerződéstől egészen 1895-ig. Horváth Attila felsorolása véleményem szerint kiváló. Egyrésztől remekül megmutatja, milyen mély és szerteágazó gyökérből táplálkozik történeti alkotmányunk, másrésztől képet ad arról, mely törvényeket tekintették őseink alaptörvényeknek.

Harmadrészt, a nevesített törvények, törvénycikkek tartalma ma is releváns lehet. Mint dolgozatomban későbbi részében látni fogjuk, az itt felsorolt törvénycikkek közül jogalkalmazása során többre is hivatkozik az Alkotmánybíróság. Segítséget nyújt tehát a Horváth Attila -féle felsorolás a vívmányok mibenlétének megértésében is. Az Alkotmánybíróság által hivatkozott vívmányokat és törvénycikkeket a dolgozat ezen szakaszában tovább nem részletezném, a dolgozat későbbi fejezetében az Alkotmánybíróság gyakorlatának ismertetése során kívánok rájuk bővebben kitérni.

II. Történeti alkotmány a jogalkalmazói gyakorlatban- Hogyan jelenik meg az Alkotmánybíróság gyakorlatában az R cikk (3) bekezdésben deklarált jogalkalmazói köteletség?

Dolgozatom második részében az R) cikk (3) bekezdésben foglalt, korábban már említett jogalkalmazói kötelezettség gyakorlati megvalósulásáról szeretnék képet adni.

Röviden szeretném ismertetni, mit is jelent pontosan a gyakorlatban a történeti alkotmány vívmányainak alkalmazása az R) cikk (3) bekezdés vonatkozásában, ennek keretében az Alaptörvény hatályba lépése előtti alkotmánybíróági gyakorlatból is szeretnék rá néhány konkrét, rövid példát hozni. Ezt követően pedig az Alkotmánybíróság esetjogából hozott példákkal igyekszem képet adni a történeti alkotmány vívmányainak tényleges gyakorlati jelentőségéről.

II.1 Mit jelent ez a jogalkalmazói köteletség, és mire terjed ki?

Ahogy a dolgozat korábbi részeiben már említettem, a jogalkotó egy nagyon egyedi és speciális megoldást alkalmazott, amikor a történeti alkotmány vívmányait beemelte a kartális alkotmányba, oly módon, hogy az Alaptörvény értelmezése során kötelezővé tette az azokra való hivatkozást.²⁷ Az Alaptörvény értelmezését a gyakorlatban az Alkotmánybíróság végzi, így ez a feladat elsősorban őket terheli. A jogalkotó nem határozta meg sem az alkalmazandó vívmányok körét, sem azt hogy milyen módon kell őket alkalmazni, az Alkotmánybíróság gyakorlatára bízta ezek megállapítását. Vörös Imre akadémikus székfoglalójában remekül ismerteti, hogy miként is alakította ki az Alkotmánybíróság saját maga számára azt a keretet, melyben az R) cikk (3) bekezdése szerinti feladatát teljesíteni kívánja: *„Az Alkotmánybíróság első ízben a bírói függetlenséggel kapcsolatban, 33/2012 (VII. 7.) AB-határozatában fektette le elvi élel azokat a főbb szempontokat, melyek szerint e kötelezettségnek eleget kíván tenni. A testület előkérdésként rögzítette, hogy nem önmagában a történeti alkotmánnyal, hanem annak vívmányaival összhangban kell az Alaptörvény rendelkezéseit értelmezni. Azt, hogy mi tekinthető vívmánynak, magának az Alkotmánybíróságnak kell majd esetről esetre eldöntenie, mivel a vívmányok mibenlétét az Alaptörvény nem határozta meg. Az alapprobléma hamar kiütközött: minek tekinthető az Alaptörvény R) cikk (3) bek.-e? Ez az elvi súlyú AB-határozat is*

²⁷ Alaptörvény R) cikk (3) bekezdés: *„Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.”*

*felváltva minősíti e rendelkezést értelmezési szabálynak, később viszont értelmezési alapelvnek. Annak elismerése mellett, hogy a jogszabályi rendelkezés megfogalmazható alapelvként is, ez a szabály – figyelemmel az alapelvnek arra a sajátosságára, hogy valamely jogterület vagy jogág általánosan megfogalmazott, annak egészét átható szemléletmódját határozza meg, semmint konkrét kötelezettséget (lásd pl. a jóhiszeműség és tisztesség elvét a polgári jogban) – kifejezetten konkrét kötelezettséget, mégpedig a jogalkalmazónak címzett jogszabályértelmezési kötelezettséget ír elő. Megítélésem szerint a szabály minősítése szempontjából ennek van jelentősége, és nem annak, hogy szabályról vagy alapelvről van-e szó. Ezt fejezi ki a határozat következő fontos gondolata: a történeti alkotmány vívmányait az Alaptörvény más szabályai lehetséges tartalmának feltárásakor alkalmazni **kell**.*”²⁸

Amennyiben vizsgáljuk a Vörös Imre által hivatkozott 33/2012 (VII. 17.) alkotmánybírósági határozatot, láthatjuk, hogy amiként Vörös Imre is megjegyzi, az Alkotmánybíróság valóban értelmezési szabályként fogja fel az R) cikk (3) bekezdésben foglaltakat. Látszik azonban az is, hogy közel sem volt teljes egyetértés az alkotmánybírók között sem az R) cikk (3) bekezdésben foglaltak értelmezésével, sem gyakorlati jelentőségükkel kapcsolatban. A határozat indokolásában „történeti kútfőként” hivatkoznak az 1869. évi IV. és az 1871 évi IX. törvénycikkekre. Vívmányként értékeli az Alkotmánybíróság a határozatban a bírák függetlenségét és elmozdíthatatlanságát, illetve az 1871. évi IX. törvénycikkkel kapcsolatban azt a jogalkotói attitűdöt, ami a törvénycikkből kitűnik, ahogy fogalmaznak: „Az 1871:IX. tc. (egyebek mellett) a bírák nyugdíjazását tárgyalta. Ebben a jogalkotó részint megismételte az előbb idézett törvényben foglaltakat, részint (két fejezetben) részletesen szabályozta a bíró személyes státuszjogát érintő időleges korlátokat (áthelyezhetőség más bírósághoz) és a nyugdíjaztatás feltételrendszerét. Kitetszik e törvényből is az a jogalkotói alázat, amely a bírói hivatal viselői, 1869 óta immár egy önálló „álladalmi” státus betöltői iránt megnyilvánult. Ez a törvényhozói attitűd is biztosan történelmi alkotmányunk vívmányaként értékelhető.”²⁹

Az 1869. évi IV. törvénycikket Horváth Attila is külön megnevezte a bírák függetlenségéről szóló sarkalatos törvények között (ld. 1. táblázat), tartalma a bírák

²⁸ Vörös Imre: A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN – akadémiai székfoglaló

²⁹ 33/2012. (VII. 17.) AB határozat a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességéről

függetlenségével, elmozdíthatatlanságával és a bírák nyugdíjazásának szabályaira vonatkozóan mindenképpen vívmányként értékelhető. Az 1871. évi IX. törvénycikkhez kapcsolódó vívmányként hivatkozott „törvényhozói attitűd” is a bírák jogállásához kapcsolódott, továbbá ahhoz a napjainkban is elengedhetetlen alkotmányos alappillérhez, miszerint a bírák csak a törvényeknek, és nem a törvényhozónak vannak alárendelve. Az indokolásban hivatkozott vívmányokkal és alkalmazhatóságukkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság megosztott volt. Pokol Béla különvéleményében külön ki is tért a vívmányok alkalmazhatóságával kapcsolatos fenntartásaira, a következőket írta: *„Rá szeretnék mutatni az indokolás IV. részének 1. pontjában lévő jogtörténeti emlékek megidézési problémáira azzal, hogy az indokolás a 70 éves bírói nyugdíjkorhatár leszállítása ellen a bírói jogállást és a bírói nyugdíjazást érintő 1869:IV. és az 1871:IX. törvényeket hozza fel érvként. Az Alaptörvény R) cikke valóban értelmezési alapként emeli ki a történelmi alkotmányunk vívmányai fényében való értelmezést, de ennek jelenlegi kidolgozatlansága nagy óvatosságot parancsol számunkra. A jelenlegi jogtörténeti idézetek e törvényekből az indokolásban pusztán egy múltbeli szabályozás részletszabályait jelentik. Ha ezeket is kötelezőnek tekintenénk ma, és normatív erővel felruházottnak gondolnánk a mai törvényhozási többségünk akaratával és törvényeivel szemben, akkor ténylegesen a változtatható jog koncepcióját kérdőjeleznénk meg. Ilyen formában megítélésem szerint nem lehet az R) cikket felhasználni, mert ez szemben áll a változtatható modern jog eszméjével. De emellett precedensként is rossz példát jelenthet, hisz olyan törvények tucatjai állnak majd a mai indítványozó ügyvédek rendelkezésére az alkotmányjogi panaszok benyújtásához az 1800-as évekből, melyek szinte minden mai törvényi szabályozással szemben felhozhatók lesznek, mint a 'történelmi alkotmány vívmányai'. Ez pedig rövid idő alatt egy ál-jogtörténeti érvelési dimenziót hozhat létre az alkotmányjogi panaszok áradatában, melyben az ügyvédjelöltek százait állíthatják majd rá a legkülönbözőbb jogtörténeti emlékek tendenciózus kijegyzetelésére és felhasználására. Ennek csak a történelmi alkotmány eszméjének lejáratása lehet a végeredménye, így mielőtt óvatlanul erre az útra lépnénk, inkább külön elemzéssel kellene – esetlegesen külön tematikus elméleti ülést erre szentelve – körbejárni az R) cikk felhasználásának lehetőségeit.”*³⁰

Pokol Béla álláspontja szerint óvatosnak kell lenni az értelmezés során a vívmányok használatával, hiszen amennyiben valóban normatív erővel ruházzuk fel őket, leronthatják a tételes jogot, amely veszélyeztetheti a jogbiztonságot. Pokol Béla felhívja a figyelmet továbbá

³⁰ 33/2012. (VII. 17.) AB határozat a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességéről- Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

arra, hogy komoly veszélyekkel és a történeti alkotmány eszményének romba döntésével járhat az R) cikk (3) bekezdés szerinti értelmezési szabály nem megfelelő alkalmazása. Véleményem szerint ez egy nagyon fontos és helytálló kritika, ha ugyanis nem kellő precizitással történik a vívmányok körének és alkalmazhatóságának meghatározása, könnyedén ellentétes eredménnyel járhat az R) cikk (3) bekezdésben foglaltakhoz kapcsolódó jogalkotói szándék, oly módon, hogy a történeti alkotmány állítólagos és valódi vívmányainak a tételes joggal és az Alaptörvény rendelkezéseivel szembeni önkényes felhasználása a történeti alkotmány tekintélyének és gyakorlati alkalmazhatóságának a teljes leépüléséhez vezet. Fontos azonban megjegyeznünk, hogy az előbbieken taglalt alkotmánybíróági határozat és a hozzá kapcsolódó különvélemény is több mint egy évtizeddel ezelőtt született, alig több mint félévvel az Alaptörvény hatályba lépése után. Akkoriban nem csak hazánk alkotmánytörténetében, de az Alkotmánybíróság történetében is új fejezet kezdődött, ennek megfelelően az R) cikk (3) bekezdésben foglaltak gyakorlatba történő átültetése is gyerekcipőben járt. Bár az Alaptörvény hatálybalépése előtt is történt hivatkozás néhány alkotmánybíróági határozatban egyfajta „jogtörténeti háttérként”³¹ a történelmünk során keletkezett egyes kiemelt jelentőségű jogforrásokra (a Csemegi-kódexre hivatkoztak például a 30/1992 (V. 26.) és 18/2004 (V. 25.) alkotmánybíróági határozatok, az 1879-es Katonai Büntetőtörvénykönyvre hivatkozott a 18/2000 (VI. 06.) AB határozat), akkoriban ez csupán egy lehetőség, eszköz volt az Alkotmánybíróság kezében álláspontjának, döntésének indokolására, az Alaptörvény azonban kötelezettséggé tette.

Azután, hogy a 33/2012 (VII.17.) határozatában az Alkotmánybíróság megállapította saját maga számára azt a keretrendszert mely alapján az R) cikk (3) bekezdés szerinti feladatát teljesíteni kívánja, a gyakorlatban a mai napig tökéletesíti azt. Az elmúlt 12 évben számos alkotmánybíróági határozatban történt hivatkozás a történeti alkotmány vívmányaira. Az Alkotmánybíróság eseti jelleggel dönt arról, hogy mely vívmányokra és hogyan kíván hivatkozni, illetve kíván-e egyáltalán hivatkozni. Természetesen nem köteles az Alkotmánybíróság minden elé kerülő ügygel kapcsolatban hivatkozni a történeti alkotmányra. Némely, nem alapjoggal kapcsolatos ügyek esetén ez eleve lehetetlen is lenne. Ráadásul az Alaptörvény is bizonyos mértékű gátat szab az értelmezésben. Nem határozza meg az alkalmazható vívmányok körét, azonban éppen az R) cikk (3) bekezdésben, - ahol a történeti

³¹ Vörös Imre: *A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN – akadémiai székfoglaló*

alkotmány vívmányait is beemelte a modern jogalkalmazói gyakorlatba – deklarálja hogy a rendelkezéseit azok céljával összhangban kell értelmezni³². Ebbe nyilvánvalóan beletartozik az is, hogy az Alkotmánybíróságnak a vívmányok alkalmazásakor is úgy kell eljárnia, hogy az eljárása ne legyen ellentétes az Alaptörvény rendelkezéseinek céljával.

Az R) cikk (3) bekezdés szerinti feladatának teljesítése során tehát - az alaptörvényi rendelkezések célját figyelembe véve - az Alkotmánybíróság egyedi ügyekben megállapítja és alkalmazza azon vívmányokat, melyek az adott ügghöz kapcsolódóan ténylegesen releváns, szilárd történelmi alapot nyújtanak, használatuk szolgálja a jogfolytonosságot, igazodnak az Alaptörvényhez illetve az ügy tárgyát képező alkotmányjogi problémához, és alkalmazásuk nem sérti a jogbiztonságot.

II.2. A történeti alkotmány vívmányainak alkalmazása és jelentősége az Alkotmánybíróság gyakorlatában

A dolgozatom következő részében az Alkotmánybíróság gyakorlatából hozott példákkal igyekszem szemléltetni azt, miképpen is valósul meg az egyes AB- határozatokban a történeti alkotmány vívmányainak alkalmazása. Az említett 33/2012 (VII. 17) AB-határozatot követően az Alkotmánybíróság számos határozatában hivatkozott a történeti alkotmány számos vívmányára. Dolgozatomban nem törekszem az összes ilyen határozat ismertetésére. Célom sokkal inkább az, hogy egyfelől láttassam, milyen széles az Alkotmánybíróság elé kerülő azon alkotmányos problémák köre, melyekkel kapcsolatban a történeti alkotmány vívmányai alkalmazhatóak, másrésről pedig képet adjak az alkalmazott vívmányokról is.

A 28/2014. (IX. 29.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította a Fővárosi Ítéltábla Pf.20.656/2012/7. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét és az ítéletet megsemmisítette. Az ügy alapját képező perben rendőrök fordultak a bírósághoz egy internetes hírportállal szemben, arra hivatkozva, hogy a hírportál megsértette a személyiségi jogait akkor, amikor egy rendezvény biztosítása során közhatalmat gyakorló rendőrök arcképmását takarás nélkül mutatta.³³ Az ügy benyújtott alkotmányjogi panasz alapján került az Alkotmánybíróság elé. Az alkotmányjogi panasz indítványozójának véleménye szerint a

³² R) cikk (3) bekezdés: „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.”

³³ 28/2014. (IX. 29.) AB határozat a Fővárosi Ítéltábla Pf.20.656/2012/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

hírporthat a véleménynyilvánítás- és a sajtószabadság jogát gyakorolta, melyet a rendőrök a közhatalom képviselőjeként kötelesek lettek volna eltérni. Az indítványozó ennek megfelelően alkotmányjogi panaszban kérte az Alkotmánybíróságot hogy az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdésében deklarált véleménynyilvánítási szabadság, valamint a IX. cikk (2) bekezdésében deklarált sajtószabadság megsértése miatt semmisítse meg az Ítélet tábla ítéletét.

A határozat indokolásában az Alkotmánybíróság hivatkozik a történeti alkotmány vívmányaira. A sajtó szabadságának vívmányként értékelése mellett az Alkotmánybíróság megerősíti a 33/ 2012. (VII. 17) AB-határozatban kifejtett azon álláspontját, mely szerint az R) cikk (3) bekezdésben foglaltakat jogértelmezési kötelezettségként tekinti: *„Történeti alkotmányunk vívmányainak tiszteletben tartása, továbbá az a kötelezettség, amely szerint az Alaptörvény rendelkezéseit a történeti alkotmány vívmányaival összhangban kell értelmezni [R) cikk (3) bekezdés], szintén a sajtó szabadságának, a szabad tájékoztatásnak, a sajtó "demokratikus közvélemény" kialakításában betöltött szerepének a kiemelt védelmét indokolja.”*³⁴A sajtószabadság vívmányként történő értékelése keretében az Alkotmánybíróság hivatkozik az 1848. március 15-ei 12 pont közül az elsőre (*"Kívánjuk a' sajtó szabadságát, censura eltörlését."*) illetve az áprilisi törvények közül az 1848. évi XVIII. törvénycikkre.

A 29/2015. (X. 2.) AB határozatban az Alkotmánybíróság az alapvető jogok biztosának kezdeményezésére vizsgálta az MÖtv. (2011. évi CLXXXIX. törvény) 8. §-a és 143. §-a egyes szövegrészeinek alaptörvény-ellenességét. Az alapvető jogok biztosának indítványát az Alkotmánybíróság elutasította. A határozat indokoló részében az Alkotmánybíróság a következőket fogalmazza meg: *„Magyarország alkotmányossága hagyományosan az erős önkormányzatiságon nyugszik, még ha ennek terjedelme a szokásjogot összefoglaló Hármaskönyvtől a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. törvénycikkig részleteiben többször változott is, amikor a politikai, gazdasági, biztonsági körülmények szükségessé tették az önkormányzati autonómia és a centralizált hatalomgyakorlás viszonyának (arányának) újragondolását.*

Olyan értelmezés tehát, amely az önkormányzatok rendeletalkotási önállóságát általános jelleggel a törvényi szabályok formális hatálybaléptetésére szűkítené, ellentétes lenne az Alaptörvény 32. cikkével, illetve történeti alkotmányunk vívmányaival is. Ez ugyanis a helyi

³⁴ 28/2014. (IX. 29.) AB határozat a Fővárosi Ítélet tábla Pf.20.656/2012/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

*önkormányzatoknak az Országgyűléssel vagy a Kormánnyal szembeni hierarchikus intézményi alárendeltségét jelentené.”*³⁵

A határozat egyrésztől meghatározza a történeti alkotmány határait az önkormányzatisággal kapcsolatban³⁶ (Hármaskönyvtől az 1929. évi XXX. törvénycikkig), másrészt a helyi önkormányzatoknak akár az Országgyűléssel akár a kormánnyal szembeni intézményi alárendeltségét tagadja, azt a történeti alkotmány vívmányaival ellentétesnek nyilvánítja. Ebből levezethetően a helyi önkormányzatok függetlenségét és rendeletalkotási szabadságát a történeti alkotmány vívmányává teszi.

A 2/2016. (II. 8.) AB határozatban az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenesnek nyilvánította és visszaható hatállyal megsemmisítette az 1995. évi CXVII. törvény (Szja.) szabályainak – a 2011. évi CLVI. törvénnyel történő módosítását megelőző – az ingó vagyontárgy átruházásából származó jövedelem adózása szabályai egységes értelmezéséről szóló 3/2013. Közigazgatási-munkaügyi jogegységi határozatot.³⁷ A határozat indokolásában hivatkozás történik az 1869. évi IV. törvénycikkre, mely létrehozta a bírói függetlenség intézményét illetve elválasztotta egymástól a közigazgatást és az igazságszolgáltatást, ezért a történeti alkotmány vívmányának tekinthető.

A 17/2015. (VI. 5.) AB határozat és a 25/2018. (XII. 28.) AB határozat egyaránt a történeti alkotmány vívmányaként hivatkozik a közigazgatási bíráskodást létrehozó 1896. évi XXVI.

³⁵ 29/2015. (X. 2.) AB határozat a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 8. §-a és 143. §-a egyes szövegrészei alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványok elutasításáról

³⁶ Vörös Imre: A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN – akadémiai székfoglaló

³⁷ 2/2016. (II. 8.) AB határozat a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény szabályainak – a 2011. évi CLVI. törvénnyel történő módosítását megelőző – az ingó vagyontárgy átruházásából származó jövedelem adózása szabályai egységes értelmezéséről szóló 3/2013. Közigazgatási-munkaügyi jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről és a jogegységi határozat alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendeléséről

törvénycikkre. A 25/2018. (XII. 28.) AB határozat ezen felül a bíró felülvizsgálati jogköre határainak megállapításakor is hivatkozik a történeti alkotmányra.³⁸

A 22/2019 (VII. 5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a közigazgatási bíráskodás vonatkozásában a bírói függetlenség mellett a történeti alkotmány vívmányaként említette azt az „*elvi megkülönböztetést, amely az ítélkező tevékenységet elválasztotta a bíróságokra mint szervezetekre irányuló külső igazgatástól.*”³⁹ Ezen elvi megkülönböztetéshez kapcsolódóan az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a bírósági igazgatás szervezési és szakmai vezetésének különválasztását már az 1869. évi IV. törvénycikk is deklarálja, majd azt az 1871. évi VIII. törvénycikk 5. §-a illetve a 1877. évi XXII. törvénycikk 3. §-a pontosította. A testület továbbá kifejtette azon álláspontját, mely szerint a történeti alkotmány vívmányai a bíróságok szervezési és szakirányú igazgatásának különválasztása területén még mélyebben gyökereznek. Itt az Alkotmánybíróság hivatkozik az 1492. évi X., az 1566. évi XXV., illetve az 1791. évi XII. törvénycikkre is. A bíróságok szervezeti irányításával kapcsolatban az Alkotmánybíróság megemlíti, hogy bár 1848 után az igazságügyminiszter felügyelte a bíróságokat, de nem utasíthatta azokat. Végül a testület hivatkozik a magyar királyi közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. törvénycikk 5. és 6§-ra, melyek a bíróságok szervezeti felügyeletével és irányításával kapcsolatban a következőket deklarálják: „*[A] közigazgatási bíróság ítélőbiráit a ministerium előterjesztésére Ő Felsége a király nevezi ki*” „*[A] közigazgatási bíróság ítélőbiráira teljes hatálylyal kiterjednek az 1869:IV. tc. 5., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15., 19. és 22. §-ainak, továbbá az 1871:VIII. tc., az 1891:XVII. tc. 40., 41. és 44. §-ainak, valamint az 1892:XXX. tc. 1. §-ának határozatai.*”

³⁸ 25/2018. (XII. 28.) AB határozat a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 77. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint a folyamatban lévő ügyekben történő alkalmazhatóságának kizárásáról [17]

³⁹ 22/2019. (VII. 5.) AB határozat a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvény egyes rendelkezései és a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépéséről és egyes átmeneti szabályokról szóló 2018. évi CXXXI. törvény egésze, valamint egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány elutasításáról, illetve visszautasításáról

Látható tehát, hogy az Alkotmánybíróság igen részletes indokolását adta annak, miért és milyen vonatkozásban tekinti a bírósági igazgatás szervezeti és szakirányú igazgatásának elválasztását a történeti alkotmány vívmányának.

A határozat a bírói függetlenséghez kapcsolódóan visszautal a 33/2012 (VII.17) AB határozatban már hivatkozott 1869. évi IV. és 1871. évi IX. törvénycikkekre is.

A 22/2019 (VII. 5.) határozathoz fűzött párhuzamos indokolásában Hörcherné Marosi Ildikó is említést tesz a történeti alkotmányról. Ugyancsak megjelenik a történeti alkotmány Pokol Béla és Stumpf István a határozathoz fűzött különvéleményeiben is.

Hörcherné Marosi Ildikó párhuzamos indokolásában egy nagyon fontos problémára hívja fel a figyelmet az R) cikk (3) bekezdésében foglaltak gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban: *„A Nemzeti hitvallás és az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése értelmében a történeti alkotmányunk vívmányai figyelembe veendők akkor, amikor a testület az Alaptörvény egyes rendelkezéseit értelmezi. A történeti alkotmány vívmányai kijelölnek egy olyan értelmezési tartományt tehát, amely befolyásolhatja az Alaptörvény egyes rendelkezéseinek a tartalmát. Véleményem szerint azonban jelentősége van annak, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény pontosan mely rendelkezésének tartalmát a történeti alkotmány mely vívmányára tekintettel értelmezi. A jelen esetben az Alaptörvény 25. cikke nyolc, egymástól tartalmilag jelentős különbséget mutató rendelkezést tartalmaz a bírói hatalmi ág vonatkozásában, de azok egyike sem áll kapcsolatban a központi igazgatás miniszteri modelljével. A miniszteri modell a Kormány bírósági igazgatással összefüggő hatásköreit érinti, ezért az értelmezést az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseivel kapcsolatosan kellett volna kialakítani.*

Kétségesnek tartom továbbá azt, hogy a történeti alkotmány bármely eleme alkalmas lenne arra, hogy az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezési alapjául szolgáljon. Az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésének szövegezése értelmében arra csak a történeti alkotmány vívmányai hivatottak. Véleményem szerint az, hogy Magyarországon a bírósági funkciót ellátó intézmények személyi, tárgyi feltételrendszerének biztosítását az elmúlt évszázadokban született valamely jogi dokumentum értelmében a korabeli végrehajtó hatalom valamely megjelenési formája végezte, lehet a történeti alkotmány része. De nem minősül vívmánynak a történeti alkotmány minden jogi dokumentuma, ezért a történeti alkotmány bármely eleme nem lehet az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezési alapja. A történeti alkotmány részét képező jogi dokumentumok abban a logikában válhatnak vívmánnyá – és ezzel az Alaptörvény értelmezési tartományának részévé –, ha azok az Alaptörvény hatálya alatt és a Nemzeti hitvallás fényében

*is értelmezhetők. Úgy látom, hogy várat magára az a dogmatikai megközelítés, amely egyértelművé teszi a vívmányok azonosításának módszerét.*⁴⁰

Látható, hogy Hörcherné Marosi Ildikó a párhuzamos indokolásában a határozat indokoló részében a bíróságok szervezeti igazgatásával kapcsolatban hivatkozott törvénycikkek vívmány mivoltát kérdőjelezi meg, megállapítva, hogy azok bár a történeti alkotmány részét képezik, nem tekinthetők vívmánynak, ebből kifolyólag az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatban nem relevánsak. Hörcherné Marosi Ildikó hangsúlyozza egyúttal a vívmányok megállapításának folyamatával kapcsolatban egyfajta pontosítás, szabályozás szükségességét.

Valóban aggályos és a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető lenne, ha a történeti alkotmány egészét alkalmazni lehetne az Alaptörvény értelmezése során. Ezt már korábban Varga Zs. András⁴¹ mellett Trócsányi László⁴² is megjegyezte.

Nagyon körültekintőnek kell lennie tehát az Alkotmánybíróságnak, amennyiben az R) cikk (3) bekezdése szerinti kötelezettségét megfelelően szándékozik teljesíteni. Vörös Imre a korábban hivatkozott akadémiai székfoglalójában ezzel kapcsolatban egyfajta „túlteljesítésre törekvést” vél felfedezni az Alkotmánybíróság részéről, ahogy fogalmaz⁴³: „*Kirajzolódik ugyanakkor egy olyan tendencia is, amely – egyfajta „éltanuló”-szerepfelfogást felvállalva – az alkotmányjoggal, így értelemszerűen a történeti alkotmánnyal nehezen kapcsolatba hozható jogi kategóriák esetében is be kívánja hozni a történetiség szempontját.*”

Állításának alátámasztására példaként hozza Vörös Imre a 3089/2016 (V. 12.), a 17/2015 (VI. 5.), a 34/2014 (XI. 14.), illetve a 3100/2015 (V. 26.) AB-határozatokat. Vörös Imre kitér az ezekben a határozatokban hivatkozott vívmányokra is: (A 3089/2016 (V.12) AB-határozat

⁴⁰ 22/2019. (VII. 5.) AB határozat a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvény egyes rendelkezései és a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépéséről és egyes átmeneti szabályokról szóló 2018. évi CXXXI. törvény egésze, valamint egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány elutasításáról, illetve visszautasításáról Hörcherné Marosi Ildikó párhuzamos indokolása

⁴¹ Szakcikk Adatbázis: Varga Zs. András: Történeti alkotmányunk vívmányai az Alaptörvény kógens rendelkezésében (IAS, 2016/4., 83-89. o. 87/88)

⁴² Molnár Benedek- Németh Márton- Tóth Péter: Mérlegen az Alaptörvény- Interjúkötet hazánk új alkotmányáról 76-77 oldal- HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2013

⁴³ Vörös Imre: A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN – akadémiai székfoglaló

az 1911. évi I. tc.-nek az államkincstár marasztalására vonatkozó rendelkezését, a 17/2015 (VI.5) AB-határozat a termőföldről szóló törvénynek a földforgalmi bizottságokra vonatkozó megoldását, a 34/2014 (XI.14.) AB-határozat az erkölcstelen ügylet tilalmát minősítette vívmánynak, a 3100/2015 (V.26.) pedig speciálisan kiveszi a vívmányok közül a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot⁴⁴⁾

Dolgozatomban én a 34/2014 (XI. 14.) AB- határozatról szeretnék bővebben szót ejteni.

A határozatban a közös európai alkotmányos hagyomány és a magyar történeti alkotmány vívmányának minősíti az Alkotmánybíróság az erkölcstelen ügylet tilalmát. A testület a római jogból származó a contra bonos mores elvre, a Code Civile, az Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuchra, a Bürgerliches Gesetzbuchra, az első magyar versenytörvényre (1923. évi V. törvénycikk) illetve Magyarország Magánjogi Törvényjavaslatára (Mtj., 1928) hivatkozva indokolja álláspontját⁴⁵⁾. Az R) cikk (3) bekezdésben foglalt kötelezettség keretein túlhelyezkedve az Alkotmánybíróság a magyar történeti alkotmány vívmányai mellett hivatkozott a nagy nyugat-európai magánjogi kódexekre is. Természetesen semmilyen törvény nem tiltja az Alkotmánybíróság számára, hogy hivatkozzon más nemzetek jogforrásaira. Figyelemre méltó azonban, hogy az említett kódexekre, illetve a római jogból eredeztetett contra bonos mores elvre, (mint az európai közös alkotmányos hagyomány elemeire) a magyar történeti alkotmánnyal azonos minőségű értelmezési alapként hivatkozik. (Egyben megjegyzi az Alkotmánybíróság, hogy a francia, német és osztrák magánjogi kódexek a magyar történeti alkotmány számára is mintát jelentettek.⁴⁶⁾ Abból kiindulva, hogy az Alkotmánybíróság álláspontját a történeti alkotmány mellett a közös európai alkotmányos hagyománnyal is indokolni kívánta, valóban megfigyelhető az R) cikk (3) bekezdésben foglaltak kiterjesztő értelmezése és a Vörös Imre által felvetett „éltanuló-szerepfelfogás”.

Ha tovább vizsgálódunk az Alkotmánybíróság határozataiban, további vívmányokat találhatunk. Az ügyészség vádmonopóliumát tartalmazó 1896. évi XXXIII. törvénycikket

⁴⁴⁾ Vörös Imre: A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN – akadémiai székfoglaló

⁴⁵⁾ 34/2014. (XI. 14.) AB határozat a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény egésze, valamint egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezések elutasításáról [79]

⁴⁶⁾ 34/2014. (XI.14) AB határozat [79]

minősítette vívmánynak a 26/2015. (VII. 21.) ⁴⁷AB határozat mellett a 28/2022. (XI. 8.) AB határozat is⁴⁸. A 28/2022 (XI.8) határozat egyben a modern ügyészi szervezet létrehozásával kapcsolatban megemlíti a királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikket is.⁴⁹

A kulturális örökség egyes elemeinek fenntartható fejlesztéséről szóló törvény egyes elemeinek alaptörvény ellenességét vizsgáló 5/2024- (II. 6.) AB határozathoz fűzött közös párhuzamos indokolásukban Horváth Attila és Juhász Imre a kulturális örökség ingó- és ingatlanvagyonára vonatkozóan a történeti alkotmány vívmányai közé sorolják a Szent Korona javai – bona et proventus Sacrae Coronae – jogintézményét⁵⁰, hivatkozva az 1439. évi VI., 1439. évi XVI., 1514. évi I., II., III., 1596. évi XIX., 1608. évi k.e. XXII., 1609. évi LI., 1514. évi III., 1638. évi XLVIII., 1790. évi VII., 1868. évi V., 1869. évi XXV., 1870. évi XXVI., 1873. évi XV., 1877. évi XXV., 1925. évi VIII. és IX., 1936. évi XXVI. törvénycikkekre. Ugyancsak vívmányként utalnak a külföldiek ingatlanszerzésének tilalmát tartalmazó 1439. évi VI. és XVI. törvénycikkekre.⁵¹ Ugyancsak az 5/2024 (II. 6.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolásában nevesíti vívmányként a tulajdonhoz való jogot Patyi András.⁵²

Látható, hogy az elmúlt 12 évben milyen széles volt azoknak az ügyeknek a tárgyi köre, melyekkel kapcsolatban az Alkotmánybíróság hivatkozott a történeti alkotmány vívmányaira. A bírák jogállásától a fogyasztói kölcsönszerződéseken át egészen a kulturális örökség elemeinek fenntartható fejlesztéséig sokféle ügyben hívta segítségül az Alkotmánybíróság az Alaptörvény értelmezéséhez a történeti alkotmány vívmányait. Ennek során a (teljesség igénye

⁴⁷ 26/2015. (VII. 21.) AB határozat a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 155/A. §-ában szabályozott előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésével kapcsolatos mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításáról indokolás [50]

⁴⁸ 28/2022. (XI. 8.) AB határozat az Országgyűlés 2022. október 3-i ülésnapján T/706. számú törvényjavaslatként benyújtott, a kondicionalitási eljárással összefüggésben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról szóló elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény 1. §-ának vizsgálatáról indokolás [19]

⁴⁹ 28/2022. (XI. 8.) AB határozat az Országgyűlés 2022. október 3-i ülésnapján T/706. számú törvényjavaslatként benyújtott, a kondicionalitási eljárással összefüggésben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról szóló elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény 1. §-ának vizsgálatáról indokolás [18]

⁵⁰ 5/2024. (II. 6.) AB HATÁROZAT az Országgyűlés 2023. december 12-i ülésnapján elfogadott, a kulturális örökség egyes elemeinek fenntartható fejlesztéséről szóló törvény 1. §-a, 2. § (1), (2), (4) és (5) bekezdése, 3. § (1) bekezdése, (3) bekezdés a) pontja, 7. §-a, 8. § (1) bekezdése, 10. § (3) bekezdése, valamint 18. §-a alaptörvény-ellenességének megállapításáról- Dr. Horváth Attila és dr. Juhász Imre alkotmánybírók párhuzamos indokolása

⁵¹ 5/2024. (II. 6.) AB HATÁROZAT - Dr. Horváth Attila és dr. Juhász Imre alkotmánybírók párhuzamos indokolása

⁵² 5/2024. (II. 6.) AB HATÁROZAT - Dr. Patyi András alkotmánybíró párhuzamos indokolása

nélkül) olyan vívmányok kerültek megnevezésre, mint a bírói függetlenség, a sajtószabadság, a tulajdonhoz való jog, vagy éppen az erkölcstelen ügylet tilalma. Kijelenthető azt gondolom, hogy a jogalkotó által az R) cikk (3) bekezdésben elé állított kötelezettségét az Alkotmánybíróság bármilyen típusú ügyről is volt szó, maximálisan teljesíteni törekedett.

Összegzés

Dolgozatomban elsősorban az alkotmányjogi szempontból vizsgáltam a történeti alkotmányt. Ennek keretében a történeti alkotmány fogalmának meghatározása után azt vizsgáltam, mit is jelent a gyakorlatban az általam már megannyiszor említett R) cikk (3) bekezdés szerinti jogalkalmazói feladat. Az Alkotmánybíróság esetjogából hozott példákkal igyekeztem a vívmányokról és azok gyakorlati megjelenéséről, a lehető legszélesebb képet adni.

Magyarország új Alaptörvénye 2012-es hatálybalépésekor R) cikkének (3) bekezdésében egy speciális kötelezettséget támasztott az Alaptörvény értelmezését végző Alkotmánybíróság elé. Deklarálta, hogy az Alaptörvény értelmezése során az Alkotmánybíróságnak figyelembe kell vennie az Alaptörvény rendelkezéseinek célján és a Nemzeti Hitvallásban foglaltakon túl a történeti alkotmány vívmányait is.

A vívmányok megállapítását, alkalmazhatóságuk kereteit az Alkotmánybíróság gyakorlatában eseti jelleggel kell, hogy mérlegelje. Az Alkotmánybíróság a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alaptörvényellenességének vizsgálata keretében a 33/2012 (VII. 17.) határozatában először értelmezte az R) cikk (3) bekezdésben foglaltakat, és azokat magára nézve irányadó értelmezési kötelezettségként ismerte el.⁵³

Ezen kötelezettségnek az Alkotmánybíróság az elmúlt 12 évben véleményem szerint lelkiismeretesen igyekezett eleget tenni. Az élet és a jog számtalan területéhez kapcsolódó ügyben hívta segítségül a történeti alkotmány vívmányait. Bár a testületben nincs teljes egyetértés a vívmányok meghatározásában, és az alkalmazhatóságuk keretében sem, és egy ezeket egységesítő, pontosító tematikus ülés vagy norma a mai napig várat magára, azt gondolom, hogy annak a szemléletnek és szándéknak mely a jogalkotót akkor vezette, mikor a történeti alkotmány vívmányait az Alaptörvénybe beemelte, az Alkotmánybíróság a történeti alkotmány vívmányainak gyakorlati alkalmazása során többnyire megfelelt.

Személy szerint kíváncsian várom, hogy a jövőben pontosítva lesz - e a vívmányok alkalmazhatósága, hiszen bár a jogalkalmazás eseti jellege miatt a vívmányok taxatív felsorolása nem lehetséges, érdemes lehet bizonyos pontos kritériumokat, szabályokat (az Alaptörvényhez való illeszkedésen túl) lefektetni, melyeknek a történeti alkotmány részeinek meg kell felelni ahhoz, hogy vívmányként lehessen rájuk tekinteni. A történeti alkotmány

⁵³ 33/2012. (VII. 17.) AB határozat a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességéről

vívmányainak még hatékonyabb gyakorlati érvényesíthetősége érdekében talán már csak ennyi feladata maradt az Alkotmánybíróságnak. Ezen feladat teljesítése körében mindenképpen érdemes lehet véleményem szerint egy pontos időbeli korlátot megállapítani a történeti alkotmánnyal kapcsolatban.

Személy szerint támogatom, hogy a magyar történeti alkotmány vívmányait az Alkotmánybíróság gyakorlatában alkalmazza, azonban egyetértek azon nézettel is, mely szerint a vívmányok önkényes, már-már felelőtlen alkalmazása sérti a jogbiztonságot. Úgy gondolom, hogy valóban szükség lenne az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatos gyakorlatának egységesítésére és pontosítására, hogy még jobban érvényesülhessen az a szellem, amellyel a jogalkotó a történeti alkotmány vívmányait felruházni kívánta.

Felhasznált irodalom jegyzéke

- Kocsis M. – Tilk P. – Petrétei J.: Alkotmánytani alapok - Kodifikátor Alapítvány, Pécs 2015.
- Ablonczy Bálint Az alkotmány nyomában – Beszélgetések Szájer Józseffel és Gulyás Gergellyel- Metropolis Media Group 2011.
- KISS BARNABÁS: Az alkotmány, illetve az alaptörvény fogalma és viszonyának alakulása a magyar közjog történetében
- Molnár Benedek- Németh Márton- Tóth Péter: Mérlegen az Alaptörvény- Interjúkötet hazánk új alkotmányáról 76-77 oldal- HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2013
- Szakály Zsuzsa A történeti alkotmány és az alkotmányos identitás az Alaptörvény tükrében - PRO PUBLICO BONO: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS; A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM KÖZIGAZGATÁS-TUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA 2015_2 24-38 oldal
- Barna Attila – Horváth Attila – Máthé Gábor – Tóth Zoltán József: MAGYAR ÁLLAM ÉS JOGTÖRTÉNET
- Vörös Imre: A TÖRTÉNETI ALKOTMÁNY AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN- akadémiai székfoglaló
- Szakcikk Adatbázis: Varga Zs. András: Történeti alkotmányunk vívmányai az Alaptörvény kógens rendelkezésében (IAS, 2016/4., 83-89. o.)
- Horváth Attila: Az alkotmányozáshoz (ABSz, 2011/1., 45-57. o.) A magyar történeti alkotmány tradíciói
- Schmidt Péter: A sarkalatos törvények dilemmája (KJSZ, 2012/4., 72-74. o.)
- Horváth Attila, „Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét” – RENDHAGYÓ KOMMENTÁR EGY RENDHAGYÓ PREAMBULUMRÓLMAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE, NEMZETI HITVALLÁS Szerkesztette Patyi András- Dialóg Campus Kiadó Budapest, 2019- 361-384 oldal
- Sente Zoltán: A 2011. évi Alaptörvény és a történeti alkotmány összekapcsolódásának mítosza-Közjogi Szemle 2019_1- 1-8 oldal
- Kukorelli István- Hány éves az Alaptörvény? -Gondolat Kiadó, Budapest 2017.

Felhasznált joganyagok jegyzéke

- Alaptörvény
- 33/2012(VII. 17) AB határozat a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességéről
- 28/2014. (IX. 29.) AB határozat a Fővárosi Ítéltábla Pf.20.656/2012/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről
- 29/2015. (X. 2.) AB határozat a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 8. §-a és 143. §-a egyes szövegrészei alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványok elutasításáról
- 2/2016. (II. 8.) AB határozat a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény szabályainak – a 2011. évi CLVI. törvénnyel történő módosítását megelőző – az ingó vagyontárgy átruházásából származó jövedelem adózása szabályai egységes értelmezéséről szóló 3/2013. Közigazgatási-munkaügyi jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről és a jogegységi határozat alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendeléséről
- 25/2018. (XII. 28.) AB határozat a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 77. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint a folyamatban lévő ügyekben történő alkalmazhatóságának kizárásáról
- 22/2019. (VII. 5.) AB határozat a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvény egyes rendelkezései és a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépéséről és egyes átmeneti szabályokról szóló 2018. évi CXXXI. törvény egésze, valamint egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány elutasításáról, illetve visszautasításáról
- 34/2014. (XI. 14.) AB határozat a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény egésze, valamint egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezések elutasításáról

- 26/2015. (VII. 21.) AB határozat a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 155/A. §-ában szabályozott előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésével kapcsolatos mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításáról
- 28/2022. (XI. 8.) AB határozat az Országgyűlés 2022. október 3-i ülésnapján T/706. számú törvényjavaslatként benyújtott, a kondicionalitási eljárással összefüggésben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról szóló elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény 1. §-ának vizsgálatáról
- 5/2024. (II. 6.) AB HATÁROZAT az Országgyűlés 2023. december 12-i ülésnapján elfogadott, a kulturális örökség egyes elemeinek fenntartható fejlesztéséről szóló törvény 1. §-a, 2. § (1), (2), (4) és (5) bekezdése, 3. § (1) bekezdése, (3) bekezdés a) pontja, 7. §-a, 8. § (1) bekezdése, 10. § (3) bekezdése, valamint 18. §-a alaptörvény-ellenességének megállapításáról
- Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény